

Hvordan snakker vi om risiko?

Sofia Frost Widnes
Cand.pharm., PhD

RELIS Vest – Seminarturné 2018

RELIS

Produsentavhengig legemiddelinformasjon for helsepersonell

Livet er risikofylt...



RELIS

Hva er risiko?

Ingen universell definisjon

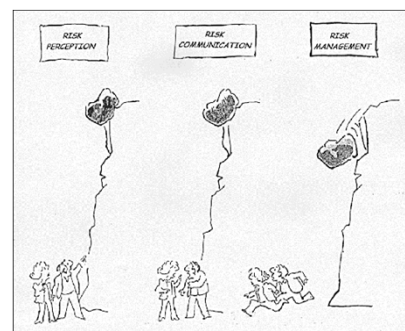
Begrepet risiko blir brukt innenfor en rekke områder; psykologi, statistikk, økonomi, helse...

Risiko kan beskrives som forskjellen mellom **realitet** og **mulighet**



RELIS

Begreper knyttet til risiko



Rohmann B. The Australasian Journal of Disaster and Trauma Studies. Editorial, volume 2000-2.

RELIS

Risiko-oppfattelse

Den **subjektive** vurderingen av alvorligheten av risiko

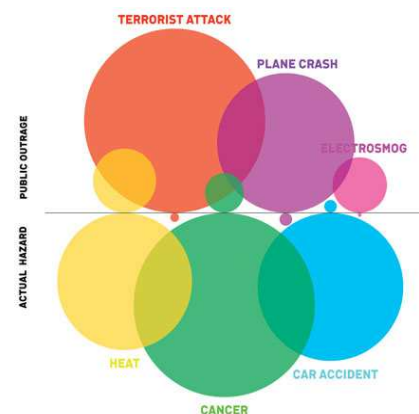
Risiko kan oppfattes både **følelsesmessig** og **analytisk**, og rasjonell beslutningstaking krever begge elementer

Påvirkes av:

- Situasjonen
- Familie, venner, erfaring
- Helsepersonell
- Media
- «Google»

Slovic P et al. Risk Anal 2004; 24(2): 311-22.
Slovic P, Peters E. Curr Dir Psychol Sci 2006; 15(6): 322-5.

RELIS



Figur: Hertrich S. <http://www.susannahertrich.com/risk.php>

RELIS

Risiko må alltid vurderes sammen med nytte!



Mål for **nytte-risikokommunikasjon**

- Dele informasjon
- Endre overbevisninger
- Endre adferd

RELIS

Måling av risiko

Absolutt risiko

Insidensen av sykdom i populasjoner

5-årsrisiko for brystkreft kan reduseres fra 4% til 2%

Relativ risiko

Forholdet mellom risiko/sannsynlighet i forsøks- og kontrollgruppen

5-årsrisiko for brystkreft kan reduseres med 50% (RR=0,5)

Odds ratio

Forholdet mellom odds i forsøks- og kontrollgruppen

5-årsrisiko for brystkreft er doblet uten behandling (OR=2)

RELIS

abc nyheter / Nyheter Penger Helse og livsstil Motor Reise Slommer Været

Helse Trening og kosthold Livet Mat og drikket Bølg og interiør Teknologi Tester

Helse

- P-piller øker risikoen for brystkreft med 20 prosent

Kathleen Bauer
7. des. 2017 16:25 - Oppdatert 7. des. 2017 16:25

55 av 100.000 av kvinner mellom 15 og 49 år som aldri har brukt hormonprevensjon vil statistisk sett utvikle brystkreft. Til sammenligning vil **68 av 100.000** kvinner i samme aldersgruppe som har brukt hormonprevensjon bli rammet.

AR øker fra 0,055 % til 0,068%

Aftenposten A-magasinet Osloby Sport Meninger

Ny studie: Langtidsbruk av paracetamol i svangerskapet kan øke risiko for at barnet får ADHD

Gjelder bruk av det smertestillende legemiddelet i 29 dager eller mer.

Studien viste at barn som var blitt eksponert for paracetamol i 29 dager eller mer, fikk diagnosen ADHD **dobbelt så ofte** som barn som ikke var utsatt for legemiddelet.

IS

Fra populasjons-risiko til individuell risiko

Risiko-estimat på populasjonsnivå må overføres til individuelt nivå



Risiko-kalkulatorer og -tabeller kan brukes for å beregne individuell risiko



RELIS

Risiko-kalkulatorer og -tabeller

RELIS

Kalkulator for hjertesisiko

Beregning av 10-årsrisiko for hjerte- og karsykdom hos voksne. 10 år bruk sammen med gjennomsnittlig forventet levetid for individuell person (beregnet i år, ikke i kalenderår).

	Kvinner	Menn
	Ikke-ryker	Ryker
Alder (år - 14,8)	<input type="text" value="65"/>	<input type="text" value="65"/>
Systolisk blodtrykk (120 - 160 mmHg)	<input type="text" value="130"/>	<input type="text" value="130"/>
Diastolisk blodtrykk (80 - 110 mmHg)	<input type="text" value="80"/>	<input type="text" value="80"/>
Fast	<input type="text" value=""/>	<input type="text" value=""/>
3-punktskiltetegn med hjertefrekvens for 60 s	<input type="text" value=""/>	<input type="text" value=""/>
Legemiddelbehandling	<input type="text" value="Nei"/>	<input type="text" value="Nei"/>
Legemiddel	<input type="text" value="Nei"/>	<input type="text" value="Nei"/>
Legemiddel	<input type="text" value="Nei"/>	<input type="text" value="Nei"/>
Menn < 1,0 mmHg; Kvinner < 1,0 mmHg	<input type="text" value=""/>	<input type="text" value=""/>
Beregnet risiko:	Høy: 16 %	

Risikotabell - 10-årsrisiko for kardiovaskulær død i %



RELIS

Hvordan kommuniserer vi nytte-risiko?

Skriftlig

Eksempel	<ul style="list-style-type: none"> Pakningsvedlegg, Felleskatalog, SPC Diagnosespesifikk pasientinformasjon Forslag om ny standard for kortfattet, pasientrettet legemiddelinformasjon
----------	---

Fordeler	<ul style="list-style-type: none"> Kan gjenbrukes Kan standardiseres
----------	--

Ulemper	<ul style="list-style-type: none"> En-veis kommunikasjon Ofte generell
---------	--

Muntlig

Fordeler	<ul style="list-style-type: none"> To-veis kommunikasjon Kan være pasient-spesifikk
----------	---

Ulemper	<ul style="list-style-type: none"> Ikke gjenbruk Kan være tidkrevende for helsepersonell
---------	--

RELIS

Presentasjon av risiko

Absolutt risiko fremfor relativ risiko og odds ratio

Numeriske beskrivelser (5/100 eller 5%) fremfor verbale (mulig, sjelden)

«**Sjanseloverlevelse**» fremfor «Risiko/dødelighet»
«positive framing»

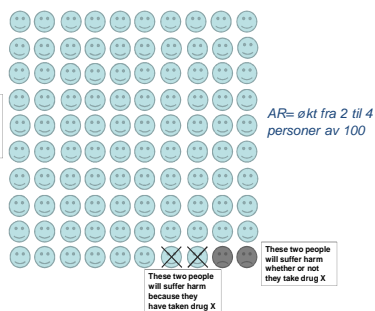
Thomson R et al. Clin Med 2005; 5(5): 465-9.

RELIS

Visuelle hjelpemidler



These 96 people will not experience harm, just as if they had not taken drug X.



Figur hentet fra: Cox AR, Butt TF. Drug Saf 2012; 35 (11): 977-81

RELIS

Eksempel:

Nytte-risikokommunikasjon ved graviditet

Generelt fokus på risiko under graviditet

Spis **ikke**...
Utsett deg **ikke** for...



Gravide kvinner overestimerer fosterskadelig risiko av legemidler

Drug Saf 2013; 36:440-449
DOI: 10.1007/s12603-013-0414-4
ORIGINAL PAPER
Teratogenic Risk Perception and Confidence in Use of Medicines in Pairs of Pregnant Women and General Practitioners Based on Patient Information Leaflets
Sofia Ester Wilton · Jan Skjott · Odd Kjøll Eide · Anne Grete Kvenne

Nytte-risikokommunikasjon til gravide:

Nytteverdi av behandlingen for mor og barn
= Risiko for mor og barn ved ubehandlet sykdom
Realistisk fosterskadelig risiko av legemidlet

RELIS

Barrierer for nytte-risikokommunikasjon

«Health literacy»

- Helseinformasjonsforståelse

Utforming av legemiddelinformasjonen

- Bruk av vanskelige ord og abstrakte begreper

Informasjonen er generell

- Hva betyr det for den enkelte pasient?

Risiko-oppfattelse

- Kan variere fra person til person og i ulike situasjoner
- Helsepersonell og publikum har ofte ulik oppfattelse av risiko

RELIS

Oppsummering

Risiko er et objektivt mål, men oppfattes subjektivt

Risiko må alltid vurderes sammen med nytteverdi av en behandling eller tiltak

Det finnes ingen enkel oppskrift på god nytte-risikokommunikasjon, den må tilpasses individuelt

God nytte-risikokommunikasjon kan bidra til riktig legemiddelbruk!

RELIS

